

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش
در مدارس ابتدایی

مؤلفان

E.C.Wragg
G.Brown

ترجمه

علی ایمانی

رگ، ادوارد کنراد، ۱۹۳۸ - م
پرسش در مدارس ابتدایی / مؤلف [ادوارد کنراد رگ، جورج براون] ؛
مترجم علی ایمانی . - تهران: عابد ، ۱۳۸۴ .
۱۶۰ ص. : مصور.

ISBN: 964-364-582-7 ۱۴۰۰۰ ریال

Questioning in the primary school. عنوان اصلی
این کتاب در سال ۱۳۸۲ تحت عنوان «پرسش کردن در دبستان» توسط
انتشارات رشد منتشر شده است.

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
۱. پرسشگری. ۲. آموزش ابتدایی. الف. براون، جورج، ۱۹۳۵ - م.
Brown, George. ب. ایمانی، علی، ۱۳۲۲ - ، مترجم. ج. عنوان. د. عنوان:
پرسش کردن در دبستان.

۳۷۲/۱۳۷ LB ۱۰۲۷/۴۴/۸پ۴

۱۳۸۴

م ۸۴-۵۰۴۹

کتابخانه ملی ایران



انتشارات نوآور



انتشارات عابد

پرسش در مدارس ابتدایی

G.Brown - E.C.Wragg مؤلف:

مترجم: علی ایمانی

ناشر: عابد

ناشر همکار: نوآور

طراحی جلد: جهانگیری

لیتوگرافی، چاپ، صحافی: معاصر

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

نوبت و تاریخ چاپ: اول - تابستان ۸۴

قیمت: ۱۲۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۳۶۴-۵۸۲-۷

آدرس مرکز پخش: خ ستارخان، خ حبیب اللهی، نبش کوچه جعفریان

صادق، پلاک ۳۲ تلفن: ۶۵۱۳۳۲۱ تلفکس: ۶۵۱۵۲۴۹

فهرست مطالب

۹	پیش گفتار
۱۲	پرسش در مدارس ابتدایی
۱۳	اهداف و محتوی
۱۶	چگونه از این کتاب استفاده نمائیم؟
	بخش اول
۱۹	چرا ما سؤال می کنیم؟
۲۰	فعالیت ۱
۲۱	چرا معلمان سؤال می کنند؟
۲۴	چرا معلمان سؤال های خاص می کنند؟
۲۵	دلایل پرسیدن سؤال های خاص و درصد پاسخ ها
۲۹	چرا دانش آموزان سؤال می کنند؟
۳۱	اهداف و دلایل
۳۳	فعالیت ۲
	بخش دوم
۳۸	چه نوع پرسش هایی می کنیم؟
۳۸	مطالعات و بررسی های پرسش
۴۲	انواع پرسش ها
۴۳	پرسش های مفهومی
۴۳	پرسش های تجربی
۴۴	یادداشت درس اول

۴۵	یادداشت درس ۲
۴۶	پرسش‌های ارزشی
۴۷	فعالیت ۳
۵۰	ابعاد پرسش‌ها
۵۱	بعد محدود/گسترده
۵۲	بعد مشاهده/یادآوری/تفکر
۵۵	زبان اشاره
۵۶	بعد واضح/مبهم
۵۶	بعد تشویق/تهدید
۵۷	فعالیت ۴
۵۷	تحلیل و بررسی پرسش‌های خود
۶۰	فعالیت ۵
	بخش سوم
۶۵	شیوه‌های مؤثر پرسش کدامند؟
۶۷	فعالیت ۶
۶۸	روش‌های کلیدی
۶۸	ساختار یا (نشانه‌های راهنمایی)
۷۰	فعالیت ۷
	"با آهنگ معینی صحبت کردن" و بیان پرسش‌ها به وضوح - زبان
۷۱	کاربرد، لغات و کلمات انتخابی شما
۷۴	هدایت و راهنمایی و توزیع
۷۷	مکث و سرعت

- ۷۹..... اشاره کوتاه برای به یاد آوردن و تحقیق و پژوهش
- ۸۱..... گوش دادن به پاسخها
- ۸۲..... واکنش
- ۸۳..... واکنش نشان دادن به پاسخها و نظریهها
- ۸۴..... سه روش مهم انتقال مفید
- ۸۶..... پرسشهای متوالی
- ۸۹..... فعالیت ۸
- ۸۹..... فعالیت ۹
- بخش چهارم
- ۹۵..... شما چه موضوعاتی را تدریس می کنید؟
- ۹۶..... فعالیت ۱۰
- ۹۷..... تدریس توضیحی (بیانی)
- ۹۹..... پرسش در هنگام تدریس توضیحی
- ۱۰۱..... تدریس بحثی
- ۱۰۵..... یادگیری ماهرانه
- ۱۰۷..... تحلیل و بررسی کار
- ۱۰۷..... فعالیت ۱۱
- ۱۰۸..... اجرا و نمایش
- ۱۱۰..... بازخورد و سؤالها
- ۱۱۱..... یادگیری پژوهشی
- ۱۱۵..... بعضی از وظایف معلم در دروس پژوهشی
- ۱۱۶..... فعالیت ۱۲

بخش پنجم

- چگونه دانش آموزان شما یاد می گیرند؟ ۱۲۹
- فعالیت ۱۳ ۱۳۱
- یادگیری فعال ۱۳۲
- یادگیری هدفمند ۱۳۳
- یادگیری ایمن ۱۳۳
- یادگیری تعمقی ۱۳۴
- یادگیری مسئولانه ۱۳۴
- فعالیت ۱۴ ۱۳۵
- فعالیت ۱۵ ۱۴۰

بخش ششم

- آیا برای پرسیدن و یا سؤال کردن آماده اید؟ ۱۴۶
- تهیه سؤال ۱۴۶
- استفاده از سؤال های کلیدی ۱۴۷
- زمان ۱۴۸
- سطح ۱۵۰
- آماده کردن درس ها ۱۵۱
- استفاده از طرح ذهنی ۱۵۲
- مشاهده تدریس یکدیگر ۱۵۴
- روش گایتو ۱۵۵
- فعالیت ۱۶ ۱۵۶

پیش‌گفتار

پیشرفت کیفیت یادگیری در مدارس ابتدایی و آماده‌کردن بچه‌ها برای آنچه که احتمالاً زندگی دشوار و طولانی در قرن ۲۱ خواهد بود، نیاز به بهترین و بالاترین کیفیت تدریس و آموزش حرفه‌ای و نیز یک سری کارایی و توانایی در کلاس دارد، تأکید بر مهارت‌های تخصصی که تغییر واقعی در دانش‌آموزان ایجاد کند، مانند توانایی توضیح دادن، پرسش سؤال‌های هوش و تفکر برانگیز، که به طور مؤثر باعث پیشبرد کلاس‌ها شود و استفاده از ارزیابی پیشرفت جهت بهبود و افزایش یادگیری دانش‌آموزان.

موفقیت، به روش‌های بسیاری قابل تعریف است. برای عده‌ای موفقیت صرفاً در کسب نمرات خوب در امتحانات بوده و برای دیگران موضوع گسترده‌تر است که شامل تمام مسائل یک دانش‌آموز می‌شود در این سری کتاب‌ها^۱ آنچه معلمین انجام داده‌اند و موفقیت یا عدم موفقیت آن‌ها مورد قضاوت قرار گرفته است، گزارش شده است. برای انجام آن چند معیار مورد توجه قرار گرفته است. ارزیابی بهتر سرمرپی (مدیر

گروه معلمین)، پیشرفت جدی دانش‌آموزان، احترام، ارج و منزلت از طرف (معلمین و دانش‌آموزان همان مدرسه).

معلمین ماهر و متخصص تضمین می‌کنند که دانش‌آموزان آن‌ها مطالب مفید و با ارزشی را فرا می‌گیرند، معلمین ناوارد (غیرماهر) ممکن است باعث شوند شوق و اشتیاقی که افکار و اذهان دانش‌آموزان را برای یادگیری دائمی باز و آماده نگه می‌دارد، از بین ببرد.

معلمین با تجربه در هر روز کاری صدها، در سال هزاران و در طول زندگی حرفه‌ای میلیون‌ها تبادل نظر و خط‌مشی را بکار می‌گیرند. تدریس شامل تعدادی استراتژی مطلوب است که با ساختارهای عمیق احاطه می‌شود. به همین دلیل وقت و زمانی وجود ندارد تا هر حرکت ساده در یک کلاس پرمشغله را مورد بررسی قرار داده و بازنگری کرد.

معلمین تصمیم‌های بسیاری در کمتر از یک ثانیه اتخاذ می‌کنند، بنابراین گاهی زمانی که این ساختارهای عمیق وضع شدند همیشه تابع تغییرات نیستند، حتی اگر مدرسه یک برنامه توسعه تخصصی بسیار پیشرفته داشته باشد.

تفکر فقط بر تجربه خود یا همکاران، این امکان را به معلمین می‌دهد که درباره آنچه ارائه می‌دهند، به دور از تنگناهای آنی ناشی از واکنش سریع و تغییرات آنی، بیندیشند.

با رد این عقیده که فقط یک روش تدریس وجود دارد، این سری کتاب‌ها تعداد بسیاری استراتژی‌های قابل دسترس معلمین را کاوش و بررسی می‌نماید. همین‌طور الگوهای سازماندهی کلاس که بیشترین کمک را به یادگیری دانش‌آموزان می‌کند، مورد بررسی قرار می‌دهد. این

کتاب‌ها به وضوح نشان می‌دهند که معلمین، حتی زمانی که برای پیش‌بینی طرح‌ها و برنامه‌های تحصیلی مشغول برنامه‌ریزی هستند، باید روش‌های تدریس خود را با توجه به شرایطی که در آن فعالیت می‌کنند و اسناد و مدارکی که از منابع مختلف در اختیار دارند، استحکام بخشیده و تثبیت نمایند.

این سری از کتاب‌ها بر پایه و اساس تحقیق و بررسی و مشاهده کلاس‌های چندین دهه بوده و طوری طراحی شده که به معلمین در تمام مراحل تحول حرفه‌ای و تخصصی‌شان کمک کند.

این سری کتاب‌ها همچنین شامل اصلی است که در اکثر کتاب‌هایی که هدف آن‌ها کمک به معلمین است، غیرعادی است. بعضی از فعالیت‌ها این مطلب را نمایان می‌سازد که تدریس صرفاً نباید کاری باشد که معلمین برای دانش‌آموزان انجام می‌دهند بلکه شیوه‌ای است که با همکاری آن‌ها انجام می‌شود. بنابراین بررسی‌ها شامل کار معلمین و کلاس‌های آن‌ها با یکدیگر است، برای بهبود بخشیدن به شیوه تدریس و یادگیری، دانش‌آموزان به عنوان دستیار و همکار معلم عمل می‌کنند، نه صرفاً به عنوان دریافت‌کننده بی‌اراده مطالب تخصصی اعجاب‌انگیز. بنابراین کتاب‌هایی که بر پایه مدیریت و اراده کلاس تدوین شده‌اند چنین مسائلی مثل نظم بخشیدن و مدیریت را مد نظر قرار می‌دهند. کتاب‌هایی که براساس پرسش و توضیح استوارند به تأثیر متقابل دانش‌آموزان بر یکدیگر توجه دارند و کتاب‌هایی که بر پایه و اساس ارزیابی و سنجش هستند، نشان می‌دهند که چگونه دانش‌آموزان می‌توانند از مورد آزمایش و امتحان قرار گرفتن، مطالب را فراگیرند و

همین‌طور چگونه قادرند کارهای خود را ارزشیابی نمایند.

زمانی که بچه‌ها بزرگ شدند قادر خواهند بود که به‌طور مستقل و آزاد عمل نمایند، بنابراین بسیار حساس و حیاتی است که از ابتدا یاد بگیرند برای پیشرفت خود، هر چه بیشتر مسئولیت بپذیرند.

پرسش در مدارس ابتدایی

معلمین هزاران سؤال در هر سال می‌پرسند. توانایی پرسیدن سؤال‌های هوشی و پژوهشی، کاربرد پرسش برای اهداف مختلف و دانستن این که با پاسخ چه می‌توان کرد، برای معلمان موضوعات درسی بسیار مهم و اساسی است. پرسش، یکی از مهارت‌های مهم تدریس است که با شیوه مفید و مطلوبی آگاهی می‌دهد، و می‌تواند به پیشرفت و یادگیری دانش‌آموزان کمک کند.

در کتاب پرسش در مدارس ابتدایی تد راگ^۱ و جرج برون^۲ این مسائل را مورد تحقیق و بررسی قرار می‌دهند:

- یک سری از پرسش‌هایی که معلمان می‌توانند داشته باشند، از سؤال‌های ساده نیازمند به یادآوری اطلاعات گرفته تا سؤالات استدلالی و برهانی مشکل و پیچیده که قدرت تخیل و قوه تصور و تأمل و تعمق را تهییج نموده به فعالیت وامی‌دارد.
- استراتژی‌های متنوعی را بر روی معلمان باز می‌کنند که از طریق ترکیب فعالیت‌ها و نکات بحثی به آن‌ها کمک می‌کند تا مجموعه

1. Ted wragg

2. George brown

منابعی از ایده‌ها و نظرها را به وجود آورده و شیوه‌ها و تکنیک‌هایی

که برای موقعیت‌های گوناگون مفید هستند، ایجاد نماید.

• راه و روش‌هایی که از طریق آن‌ها معلمان می‌توانند تأثیر

سؤال‌هایشان را در کلاس درس ارزیابی کنند.

تفکر و یادگیری خود دانش‌آموزان می‌تواند به طرز چشمگیری رشد

و توسعه پیدا کند، اگر آن‌ها فرصت کافی برای پاسخگویی به سؤال‌های

معلمان داشته باشند و از فرآیند تبادل اطلاعات لذت ببرند.

این کتاب برای استفاده روزانه پرسش‌ها در کلاس درس تأکید و

توجه دارد، چه برای گروه‌های سازمان داده شده برای یادگیری فردی و

یا برای تمامی فعالیت‌های کلاس.

تد راگ، پروفیسور تعلیم و تربیت در دانشگاه اکستر^۱ و مؤلف بیش

از چهل کتاب می‌باشد. وی راهنمایی پروژه‌های تحقیقی بسیاری را به

عهده داشته است. صدها روش تدریس را مطالعه و بررسی نموده و

ستون ثابتی را برای بخش تربیتی مجله تایمز^۲ می‌نویسد.

جورج براون پروفیسور تعلیم و تربیت در دانشگاه ناتینگهام^۳ و

همچنین یک مشاور آموزشی است.

اهداف و محتوی

تصور کنید از یکی از همسایگان پرسید، "یک حشره چند پا دارد؟

1. Exeter

2. Times Educational Supplement

3. Nottingham University

یا یک چهارم که به عنوان یک کسر بیان می‌شود، چیست؟" در زندگی روزمره اگر به طرف مردم بروید و سؤال‌های بسیار پرسید که پاسخ آن‌ها را می‌دانید، احتمالاً خود را باید در جای امنی پنهان کنید! زیرا این مسئله تا حدی به عنوان تجاوز بی‌ادبانه به حریم شخصی افراد تلقی می‌شود، یا حتی به عنوان شکلی از رفتار بسیار نامعقول و غیر طبیعی. با این وجود پرسش منظم و کسب اطلاعات بخشی از منبع طبیعی مهارت‌های کلاس درس معلمان می‌باشد. معلمین هر روز ده‌ها حتی صدها سؤال می‌پرسند، و هزاران در سال و بیش از یک میلیون در طول زندگی حرفه‌ای‌شان. پرسش هوشمندانه بخش با ارزش و مفیدی از تدریس محاوره‌ای است. به کار بردن سؤال‌های نامناسب و بیجا، به هر حال به سردرگمی و فهم اشتباه منجر می‌شود. پرسش‌ها اغلب مهمترین و اساسی‌ترین بخش توضیحات هستند - که ما به طور کامل در کتاب "توضیح در مدارس ابتدایی"^۱ شرح داده‌ایم - بنابراین در قلب و مرکز یک تدریس موفق قرار دارند. این کتاب برای معلمان جوان و با تجربه ضمن خدمت در مدارس ابتدایی نوشته شده تا به آن‌ها در این موارد کمک کند:

- الف) اندیشیدن و تعمق درباره استفاده از پرسش‌ها.
- ب) رشد و توسعه در آماده کردن، به کار بردن و ارزشیابی پرسش‌های خود.
- ج) مطالعه و بررسی راه‌هایی که دانش‌آموزان را برای پرسیدن و تهیه

پاسخ‌ها تشویق می‌کند.

تفکر و یادگیری دانش‌آموزان را می‌توان به طور چشم‌گیری بسط و توسعه داد اگر آن‌ها فرصت پاسخ‌گویی به پرسش‌های معلم را داشته باشند و از فرآیند تبادل اطلاعات با آن‌ها لذت ببرند بنابراین توجه اصلی و اساسی این کتاب به پرسش‌های روزانه و پرسش در کلاس درس دارد، این که کلاس در چند گروه سازمان یافته باشد، یا برای یادگیری فردی و یا فعالیت‌های کل کلاس.

بخشی از محتوی کتاب بر اساس مطالعه پرسش‌هایی است که ما در طی اجرای پروژه‌های تحقیقی در مدارس ابتدایی و راهنمایی انجام داده‌ایم. با مشاهده تدریس معلمان، همین‌طور با مطالعه نوار صوتی و فیلم‌های ویدیویی و طرح درس‌ها، هزاران پرسش و نتایج آن‌ها را تجزیه و تحلیل نموده‌ایم. سپس با توجه به بحث‌هایی که با معلمان و دانش‌آموزان همان کلاس‌ها داشته‌ایم پرسش‌ها را مطالعه و بررسی کرده‌ایم.

این کتاب در شش بخش تنظیم شده است. همان‌طور که متن کتاب برای "پرسش" مناسب است، هر بخش یک‌سری پرسش را مورد بحث قرار می‌دهد. در هر بخش خلاصه‌های مربوط به تحقیق، فعالیت‌ها و کارهایی را که خود معلمان، با همکاران و یا با دانش‌آموزان تجربه و آزمایش کرده‌اند، همچنین رهنمودها و پیشنهادهایی برای "پرسش" وجود دارد.

بخش ۱ با یک سؤال اساسی شروع می‌شود: چرا ما سؤال می‌کنیم؟ سپس به پرسش‌های مربوط به آن توجه می‌کند: چرا

معلمان سؤال می‌کنند، و چرا دانش‌آموزان سؤال می‌کنند؟

بخش ۲ با انواع پرسش‌هایی که در کلاس درس مطرح می‌شود ارتباط دارد و یا این که چگونه ممکن است آن را به طور مفید و سودمندی طبقه‌بندی کرد.

بخش ۳ بر تاکتیک‌های پرسش متمرکز است و توجه دارد، چنین موضوع‌هایی مثل ترتیب و تسلسل پرسش‌ها را جستجو و بررسی می‌کند، زیرا پرسش‌ها اغلب در یک رشته و زنجیره‌ای روی می‌دهند.

بخش ۴ با انواع درس‌ها ارتباط دارد و نشان می‌دهد که چگونه پرسش‌های متفاوت ممکن است برای انواع فعالیت‌های مختلف مورد نیاز باشد.

بخش ۵ روش‌های مطالعه و بررسی چگونگی یادگیری دانش‌آموزان را پیشنهاد می‌کند و همچنین راه‌هایی که آن‌ها را به اندیشه و تفکر درباره پرسش‌هایشان مشغول و مجذوب می‌کند.

بخش ۶ چارچوبی برای مطالعه و بررسی شیوه‌های آماده‌سازی کلیه پرسش‌ها تدارک می‌بیند. که ممکن است در متن درس‌ها گنجانده شده باشد و در بعضی موارد حتی مهم‌ترین بخش درس‌ها را تشکیل دهد.

چگونه از این کتاب استفاده نماییم؟

شش بخش این کتاب مسیر اطلاعات مستحکم و کافی را برای عنوان «پرسش» پایه‌ریزی می‌کند.

«فعالیت‌ها و متون»: برای آموزش ضمن خدمت معلمان و دوره‌های مطالعات حرفه‌ای تخصصی، همچنین برای

استفاده فردی مفید می‌باشند. "متن" کتاب را می‌توان به عنوان یک کتاب اصالتاً مطالعه نمود. تمام "فعالیت"ها را معلمان یا به طور انفرادی، یا با اعضای یک گروه و براساس موضوع می‌توانند انجام دهند.

"فعالیت‌های بحثی": را می‌توان در جلسات گروهی انجام داد، یا به عنوان بخشی از بحث کارکنان، در جلسه شورای مدرسه مطرح نمود. افراد دیگر می‌توانند آن‌ها را به عنوان یادآوری برای تفکر و تدبیر و طرح و برنامه‌ریزی مورد استفاده قرار دهند.

"فعالیت‌های کتبی": برای کار به طور انفرادی در نظر گرفته شده، اما زمانی که تکمیل شدند برای بحث‌های گروهی مناسب هستند.

"فعالیت‌های عملی": برای اجرا در کلاس درس خود معلم یا به وسیله دانشجو معلمان در تدریس عملی یا هنگامی که آن‌ها در حال تدریس به دانش‌آموزانی هستند که به مؤسسه آموزشی برای کار عملی آورده شده اند طراحی شده‌اند.

این کتاب را می‌توان به تنهایی یا همراه سایر کتاب‌های این سری به نام "سری کتاب‌های تدریس موفق" مورد استفاده قرار داد. بنابراین مسئولین دوره‌ها ممکن است مایل باشند تمرین‌ها و فعالیت‌های چند کتاب از این سری را با یکدیگر به کار ببرند تا دوره‌ای به عنوان بخشی از برنامه توسعه مهارت‌های حرفه‌ای عمومی را تشکیل دهند، یا در آموزش مقدماتی و یا در رشد و توسعه حرفه‌ای تخصصی کلی مدرسه مورد استفاده قرار گیرد. معمولاً بحث‌ها و فعالیت‌های کتبی که شرح داده شده‌اند بین یک ساعت تا یک ساعت و نیم وقت نیاز دارند، و

فعالیت‌های کلاس درس حدوداً در یک ساعت کامل می‌شوند، اگرچه این زمان‌ها بر اساس متن ممکن است تغییر کنند.

بسیاری از مطالب که در این کتاب آمده‌اند، کلی و عمومی هستند و در هر دو مقطع ابتدایی و راهنمایی کاربرد دارند. بسیاری از تصاویر و مثال‌های آورده شده از پایه آموزشی مناسب هستند، اما در حالت‌های خاص از گروه سنی دیگری گرفته شده‌اند، یا به منظور وضوح و روشنی، یا به علت کار تحقیقی نوآور و مبتکرانه که ترجیح داده شده با دانش‌آموزان گروه سنی به خصوص انجام شود.